

تصوير اعتبارات بخش فضايي غير دفاعي در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ با نگاهی به برنامه هفتم پيشرفت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۶/۲۴

شماره مسلسل: ۲۰۰۲۴
کد موضوعی: ۳۱۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

تصویر اعتبارات بخش فضایی غیردفاعی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳
با نگاهی به برنامه هفتم پیشرفت

نوع گزارش: طرح/ لایحه ، نظارتی ، راهبردی

نام دفتر:

مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه فناوری‌های نوین)

مدیر مطالعه:

سهیلا خردمندنیا

تهیه و تدوین:

علی اعظمی

ناظران علمی:

حبیب‌اله ظفریان، سعید شجاعی

اظهار نظرکننده:

حسن پوراسماعیل

گرافیک و صفحه آرایی:

نفیسه حاجی صفری

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسوی راد

واژه‌های کلیدی:

۱. فضا

۲. بودجه سال ۱۴۰۳

۳. هوافضا

تاریخ شروع:

۱۴۰۳/۳/۱۲

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. پیشینه.....	۸
۳. روش تحقیق و نکات احصاشده.....	۸
۴. نمای کلی اعتبارات بخش فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۹
۵. نمای کلی درآمدهای بخش فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۳
۶. قانون بودجه سال ۱۴۰۳ از منظر برنامه هفتم پیشرفت.....	۱۵
۷. جمع بندی و نتیجه گیری.....	۱۹
منابع و مآخذ.....	۲۰

فهرست شکل ها

شکل ۱. نمودار مقایسه اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی و مجموع هر یک از دستگاه‌های فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی.....	۱۰
شکل ۲. نمودار مقایسه اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی.....	۱۰
شکل ۳. نمودار روند اعتبارات برنامه‌ای از آغاز شروع برنامه ششم توسعه تاکنون و درصد سهم اعتبارات فضایی از بودجه عمومی در بخش فضایی.....	۱۱
شکل ۴. نمودار درصد سهم هر یک از دستگاه‌های مرتبط با بخش فضایی از محل کل درآمدها.....	۱۴
شکل ۵. نمودار درآمد کل حاصل از فعالیت‌های مرتبط با بخش فضایی از آغاز قانون برنامه ششم توسعه تاکنون.....	۱۵
شکل ۶. نمودار ویژگی‌های احکام برنامه هفتم در حوزه فضایی از نظر ماهوی و اعتباری.....	۱۶

فهرست جداول

جدول ۱. اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های حوزه فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی.....	۹
جدول ۲. اعتبارات برنامه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در خصوص حوزه فضایی و سازمان فضایی ایران در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۲
جدول ۳. اعتبارات برنامه‌ای ردیف‌های احداث دانشکده هوافضای دانشگاه شریف و ستاد فناوری‌های فضایی و حمل و نقل پیشرفته در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲.....	۱۳
جدول ۴. درآمدهای دستگاه‌های مرتبط با بخش هوافضا در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ بخش غیردفاعی.....	۱۴
جدول ۵. مواد (۴۸)، (۶۴) و (۶۷) قانون برنامه هفتم توسعه در بخش فضایی از منظر ویژگی‌های ماهوی و اعتباری.....	۱۶
جدول ۶. برخی اهداف کمی اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور.....	۱۸

تصویر اعتبارات بخش فضایی غیردفاعی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بانگاهی به برنامه هفتم پیشرفت

چکیده

بودجه بخش فضایی غیردفاعی در قوانین بودجه سنواتی کشور شامل حوزه‌های فضایی و هوافضایی می‌شود که این تقسیم‌بندی با توجه به ماهیت فراسازمانی دستگاه و سازمان‌های هوافضایی کشور صورت گرفته است. مهم‌ترین دستگاه‌های متولی در این بررسی شامل وزارتخانه ارتباطات و فناوری اطلاعات (بخش اصلی) و وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری و همچنین معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری (بخش فرعی) هستند. به‌طور کلی مجموع اعتبارات برنامه‌ای بخش فضایی کشور در بخش غیردفاعی رشد ۱۲ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۴۷,۴۸۲ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۵۳,۰۷۶ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده که حدود ۰/۲۱ درصد از مجموع اعتبارات عمومی کل کشور را به‌خود اختصاص داده است. مجموع درآمدهای بخش فضایی غیردفاعی کشور نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد ۳ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۲,۵۷۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۲,۶۴۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده است. در بررسی اعتبارات حوزه فضایی ذیل قانون بودجه سال ۱۴۰۳ مشاهده شد که حدود ۸۹ درصد اعتبارات به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات اختصاص یافته، هر چند این نکته شایان ذکر است که اهداف کمی برنامه هفتم پیشرفت به‌طور کامل در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ ملاحظه نشده است. لذا ضرورت دارد در راستای توسعه و شکوفایی صنعت فضایی کشور منابع مالی مورد نیاز خصوصاً در جهت اجرای جزء «۸» بند «الف» ماده (۴۸) و ماده (۶۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت جهت تکمیل پروژه‌های فضایی تأمین و تخصیص شود.

بیان / شرح مسئله

در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بودجه بخش فضایی غیردفاعی شامل حوزه‌های فضایی و هوافضایی می‌شود که این تقسیم‌بندی با توجه به ماهیت فراسازمانی دستگاه و سازمان‌های هوافضایی کشور صورت گرفته است. گفتنی است مهم‌ترین دستگاه‌های متولی در این بررسی شامل وزارتخانه ارتباطات و فناوری اطلاعات (بخش اصلی) و وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری و همچنین معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری (بخش فرعی) هستند. با توجه به برخی ابهامات در پیوست ماده واحده و جداول کلان در خصوص میزان هزینه کرد در حوزه فضایی غیردفاعی، سعی شده با بررسی اعتبارات در این حوزه تصویر دقیقی در این خصوص ارائه شود. همچنین بخشی از فعالیت‌های حوزه فضایی نظیر ساخت و پرتاب ماهواره‌بر که در قالب قرارداد با بخش دفاعی منعقد می‌شود در این گزارش لحاظ نشده است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

■ نمای کلی اعتبارات:

در بررسی مجموع اعتبارات برنامه‌ای بخش فضایی کشور در بخش غیردفاعی رشد ۱۲ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۴۷,۴۸۲ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۵۳,۰۷۶ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده و حدود ۰/۲۱ درصد از مجموع اعتبارات عمومی کل کشور را به خود اختصاص داده است. مجموع درآمدهای بخش فضایی غیردفاعی کشور نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد ۳ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۲,۵۷۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۲,۶۴۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده است.

■ عدم ملاحظه کامل اهداف کمی برنامه هفتم پیشرفت در قانون بودجه:

در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تنها به تحقق بخشی از اهداف کمی نیازمند اعتبار اکتفا شده و در مورد سایر اهداف، اعتبارات سالیانه لحاظ نشده است. برای مثال، در جدول شماره (۷-۲) پیوست جداول کلان قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تنها به ردیف‌های مرتبط با احکام «تکمیل پایگاه ملی پرتاب فضایی» و «ایجاد بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده» اکتفا شده و در خصوص احکامی از قبیل «تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو»، «دستیابی به مدار ژئو»، «راه‌اندازی مرکز تجمیع و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین» و «تأمین و ساخت ماهواره‌های تحقیقاتی و منظومه‌های ماهواره‌ای» در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ مشخص نشده است، این موارد به چه میزان پیش‌بینی شده‌اند.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

نظر به موارد مطروحه و در راستای توسعه و شکوفایی بخش فضایی غیردفاعی کشور موارد زیر به‌طور کامل در لوایح بودجه سال‌های آتی ملاحظه و پیش‌بینی شود:

- شفافیت هزینه کرد اعتبارات و برنامه‌های حوزه فضایی غیردفاعی ذیل جداول بودجه سنواتی و یا در قالب پیوست‌های تکمیلی،
- ملزومات اجرای احکام مندرج در مواد (۴۸ و ۶۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت؛ اهدافی همچون «تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو»، «دستیابی به مدار ژئو»، «راه‌اندازی مرکز تجمیع و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین» و «تأمین و ساخت ماهواره‌های تحقیقاتی و منظومه‌های ماهواره‌ای».

۱. مقدمه

به‌طور کلی بخش هوافضای کشور، شامل همه نهادها و عواملی است که به‌نحوی در امر شناسایی و بهره‌برداری از هوافضا جهت کاربردهایی نظیر فعالیت‌های رسانه‌ای و مخابراتی، تصویربرداری و حمل‌ونقل مشارکت دارند. فعالیت‌های بخش یاد شده حوزه‌های آموزش و پژوهش، اکتساب و توسعه فناوری، فعالیت‌های صنعتی و ارائه خدمات را دربرمی‌گیرد. به‌دلیل سرعت بالای تحولات فناورانه و کم بودن فاصله تحقیقات تا پیاده‌سازی صنعتی، می‌توان بخش هوافضا خصوصاً بخش فضایی را کاملاً دانش‌بنیان دانست.

مهم‌ترین نهادهای سیاستگذار و اجرایی کشور در بخش فضایی غیردفاعی عمدتاً وزارتخانه‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات و علوم تحقیقات و فناوری و همچنین معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری هستند. در این تحقیق، اعتبارات حوزه فضایی در بخش غیردفاعی با تمرکز بر وزارتخانه‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات، علوم، تحقیقات و فناوری هستند. در گزارش حاضر، در بخش اول به بررسی اعتبارات برنامه‌ای و سایر اعتبارات مرتبط در بخش فضایی پرداخته و در بخش دوم، درآمدهای پیش‌بینی شده دستگاه‌های بخش هوافضا مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بخش سوم، قانون بودجه از منظر قانون برنامه هفتم پیشرفت تحلیل شده و این گزارش با جمع‌بندی و ارائه پیشنهادهایی به پایان می‌رسد.

۲. پیشینه

۱-۲. سوابق مطالعاتی در مرکز

بررسی قانون بودجه سالیانه کل کشور در بخش هوافضای غیردفاعی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۲ توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی منتشر شده است [۹-۴]. در این مطالعات موضوعاتی از قبیل اعتبارات برنامه‌ای، درآمدها و بودجه شرکت‌های دولتی بخش هوافضا تحلیل و برحسب اقتضا، پیشنهادهایی در حوزه مربوطه ارائه شده است. شایان ذکر است که در گزارش حاضر صرفاً حوزه فضایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

۳. روش تحقیق و نکات احصا شده

در گزارش حاضر و سنوات گذشته، جهت ارائه یک نمای کلی با رعایت سادگی در بیان اعتبارات، رویه به این صورت است که برای هر دستگاه، اعتبارات هزینه‌ای و تملک‌داری سرمایه‌ای (شامل مجموع اعتبارات هزینه‌ای عمومی، متفرقه و اختصاصی) و جمع کل اعتبارات و مقایسه با مقادیر سال گذشته و درصد افزایش / کاهش بیان می‌شود. در قانون بودجه ارائه شده در سال ۱۴۰۳، بخش فضایی غیردفاعی حاوی پیچیدگی‌ها و نکاتی بود از جمله:

- مستتر بودن اعتبارات بخش فضایی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات،
 - نامشخص بودن ردیف اعتبارات عمومی مربوط به فعالیت‌های فضایی در خصوص اعتبارات تملک‌داری سرمایه‌ای،
 - برخی جابه‌جایی / انتقال / حذف ردیف‌های اعتبارات تملک‌داری سرمایه‌ای در جدول شماره ۱ پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و نرخ افزایش بالا در برخی موارد.
- در این گزارش با طرح این موارد سعی شده است که نحوه احصای اعتبارات بخش فضایی در این گزارش بیان شود.

۴. نمای کلی اعتبارات بخش فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

۱-۴. اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های مرتبط با حوزه فضایی

کل اعتبارات حوزه فضایی کشور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بالغ بر ۵۳,۰۷۶ میلیارد ریال است که از این رقم ۶,۷۵۵ میلیارد ریال مجموع اعتبارات هزینه‌ای و حدود ۴۶,۳۲۱ میلیارد ریال مجموع اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای^۱ است. در جدول ۱، سرجمع اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های مرتبط با حوزه فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ مقایسه شده است.^۲

جدول ۱. اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های حوزه فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی (میلیون ریال)

درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۳			قانون سال ۱۴۰۲			شرح دستگاه، برنامه و فعالیت	شماره برنامه
	جمع ۱۴۰۳	تملك‌دارایی	هزینه‌ای	جمع ۱۴۰۲	تملك‌دارایی	هزینه‌ای		
۴۷	۴۷,۲۶۳,۸۳۹	۴۴,۶۶۳,۸۳۹	۲,۶۰۰,۰۰۰	۳۲,۲۲۴,۰۰۰	۳۰,۱۵۴,۰۰۰	۲,۰۷۰,۰۰۰	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات (بخش فضایی)	۱-۱۴۹۰۰۰
۷	۲,۴۶۳,۶۰۰	۰	۲,۴۶۳,۶۰۰	۲,۲۹۳,۶۱۱	۱۱۰,۰۰۰	۲,۱۸۳,۶۱۱	پژوهشگاه فضایی ایران	۲-۱۴۹۰۰۰
-۸۰	۲,۳۹۶,۹۳۱	۱,۴۳۱,۷۹۵	۹۶۵,۱۳۶	۱۲,۲۳۶,۵۹۶	۱۱,۵۹۶,۰۰۰	۶۴۰,۵۹۶	سازمان فضایی ایران	۶-۱۴۹۰۰۰
۳۱	۹۵۲,۰۰۱	۲۲۵,۲۸۳	۷۲۶,۷۱۸	۷۲۷,۷۲۲	۷۲,۶۲۵	۶۵۵,۰۹۰	پژوهشگاه هوافضا	۱-۱۱۳۵۰۶
۱۲	۵۳,۰۷۶,۳۷۱	۴۶,۳۲۰,۹۱۷	۶,۷۵۵,۴۵۴	۴۷,۴۸۱,۹۲۲	۴۱,۹۳۲,۶۲۵	۵,۵۴۹,۲۹۷	جمع کل	

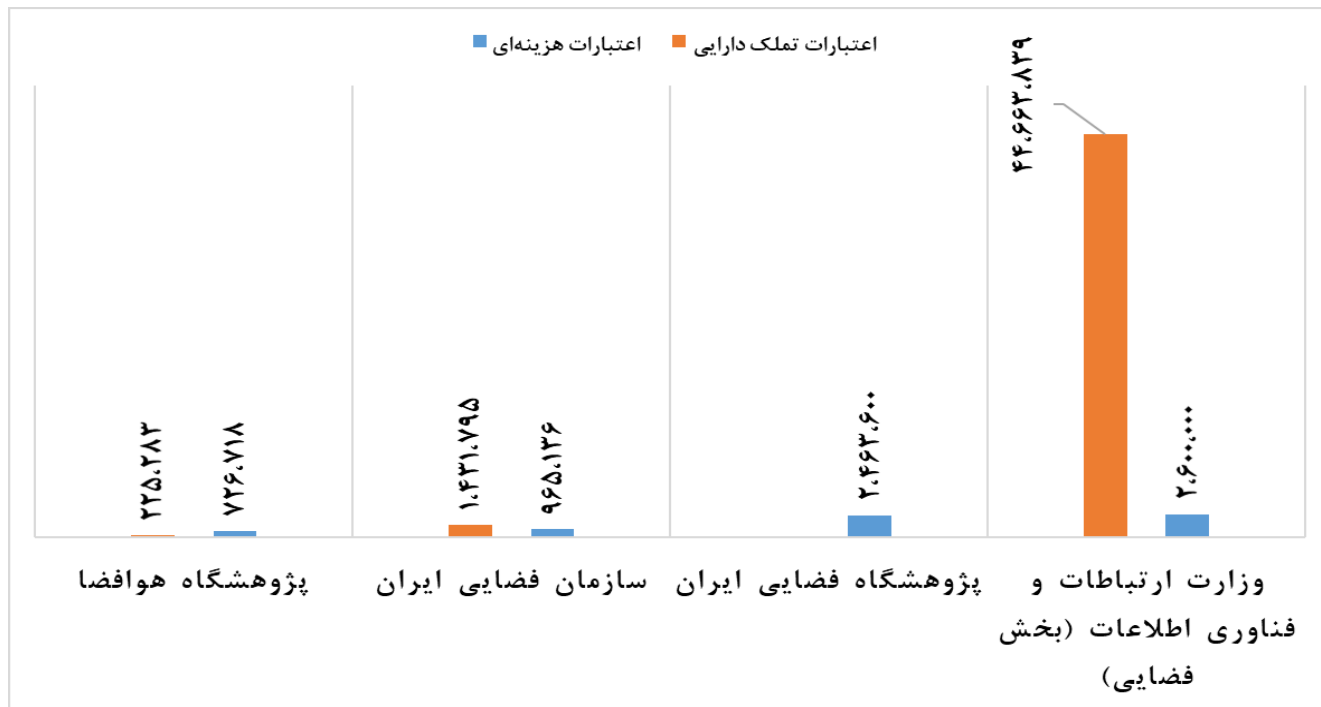
مأخذ: پیوست یک و جداول کلان لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ [۱-۲].

در اعتبارات برنامه‌ای لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ ردیف‌های اعتبارات برنامه‌ای حوزه فضایی ذیل اعتبارات برنامه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است. در شکل ۱، اعتبارات هزینه‌ای، تملک‌دارایی و مجموع دستگاه‌های فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با یکدیگر مقایسه شده است.

۱. اعتبارات تملکی شامل تجهیزات، دستگاه‌ها، ایستگاه‌های زمینی، ماهواره، پایگاه‌های اطلاعاتی و... در حوزه‌هایی از قبیل ساخت، پرتاب و بهره‌برداری ماهواره و خدمات فضایی است که در قالب طرح (پروژه) تصویب می‌شود.
۲. وفق اطلاعات جداول کلان، از آنجاکه اعتبارات بخش فضایی در وزارت ارتباطات و فناوری ارتباطات مستتر بوده است، لذا نظر به تطبیق و مقایسه آن با روند رشد اعتبارات تملک‌دارایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، از اطلاعات جدول پیوست ۱ و پیوست ماده واحد و جداول کلان برای تکمیل اعتبارات دستگاهی استفاده شده است.

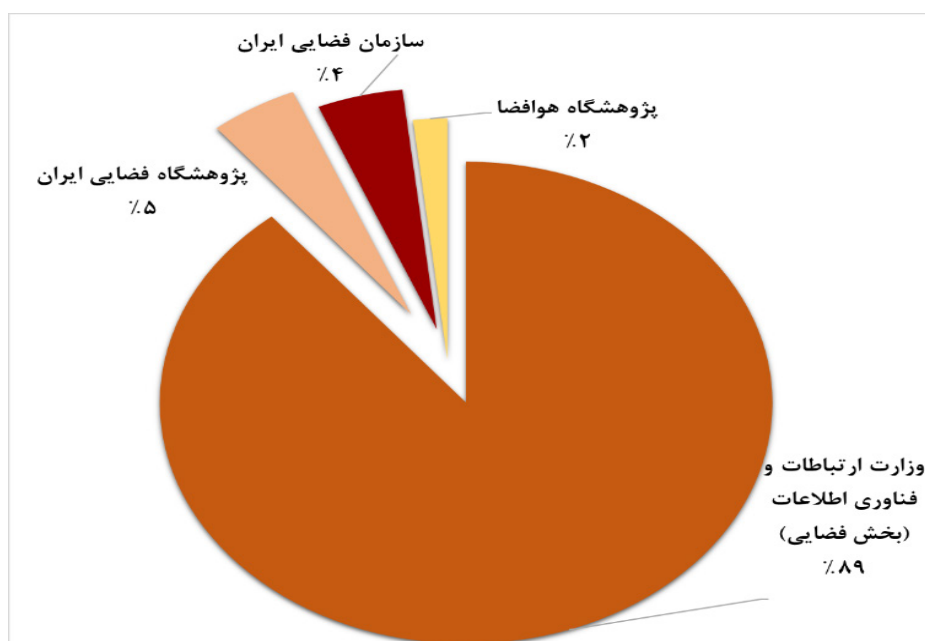
شکل ۱. نمودار مقایسه اعتبارات هزینه‌ای، تملک‌داری و مجموع هر یک از دستگاه‌های فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی (میلیون ریال)

مأخذ: پیوست یک و جداول کلان لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ [۱-۲].

همچنین شکل ۲، درصد سهم هر یک از دستگاه‌های حوزه فضایی غیردفاعی از بودجه عمومی این حوزه را نشان می‌دهد.

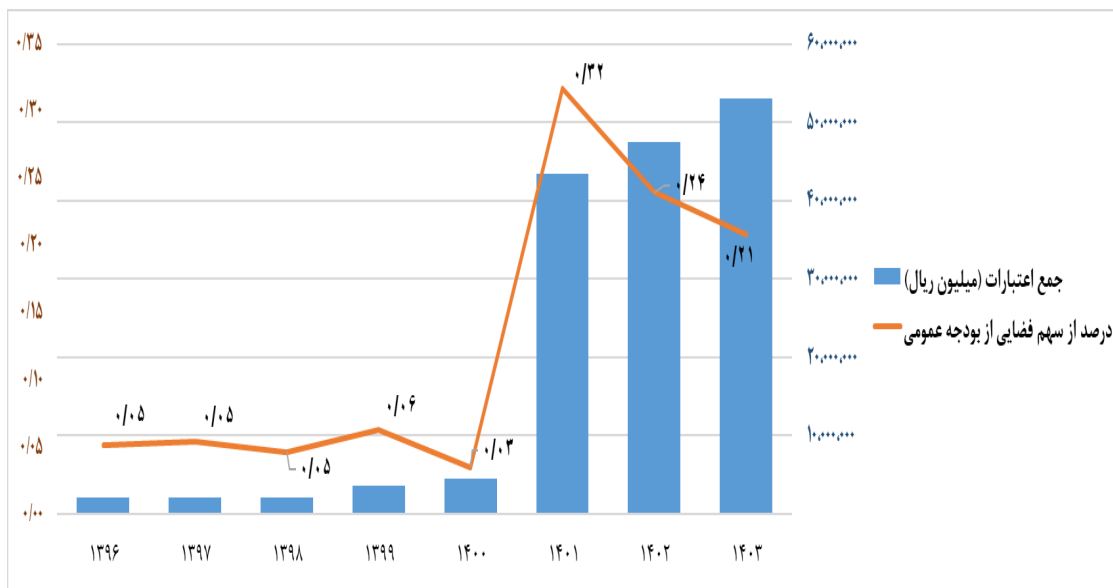
شکل ۲. نمودار مقایسه اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بخش غیردفاعی

مأخذ: همان.

چنان که مشاهده می‌شود وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بیشترین سهم را از اعتبارات این بخش دارد و سهم سازمان فضایی کاهش چشمگیری یافته است. همچنین در شکل ۳، روند اعتبارات برنامه‌های بخش فضایی از آغاز شروع برنامه ششم توسعه تاکنون و درصد سهم اعتبارات فضایی از بودجه عمومی دیده شده است.

شکل ۳. نمودار روند اعتبارات برنامه‌های از آغاز شروع برنامه ششم توسعه تاکنون و درصد سهم اعتبارات فضایی از بودجه عمومی در بخش فضایی

مأخذ: همان.

همان‌طور که در شکل بالا مشاهده می‌شود، با آغاز دولت سیزدهم اعتبارات بخش فضایی کشور رشد چشمگیری داشته، هر چند که طی سه سال گذشته سهم بخش فضایی از بودجه عمومی با روندی کاهشی روبه‌رو بوده و سهم ۰/۳۲ درصدی حوزه فضایی غیردفاعی از بودجه عمومی کشور در سال ۱۴۰۱ به ۰/۲۱ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

۲-۴. اعتبارات دستگاهی به تفکیک

۱-۲-۴. سازمان فضایی ایران

جدول ۲، اعتبارات برنامه‌های سازمان فضایی ایران در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ را به تفکیک نشان می‌دهد. گفتنی است در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ اطلاعات جداول کلان در مورد تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای با اطلاعات جداول پیوست ۱ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ همخوانی نداشت که این مورد در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ اصلاح شد. محاسبات در دو حالت انجام شده و در ابتدا، وفق اطلاعات جداول کلان، روند تغییر اعتبارات بررسی شده و در حالت دوم، تلفیق اطلاعات تملک‌دارایی پیوست ۱ جایگزین اعتبارات تملکی مندرج در جداول کلان شده و محاسبات جدید برای بررسی روند رشد اعتبارات انجام شده‌اند.

■ وفق اطلاعات پیوست ماده‌واحد و جداول کلان (جدول ۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، مجموع اعتبارات سازمان فضایی از حدود ۱۲,۲۳۶ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به ۲,۳۹۷ میلیارد تومان در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده که کاهش ۸۰ درصدی را نشان می‌دهد. در جدول ۲، این موارد بیان شده است.

■ در مورد ردیف‌های اعتباری سازمان فضایی ایران مندرج در پیوست جداول ماده‌واحد و جداول کلان و پیوست یک، گفتنی است اعتبارات تملک‌دارایی دوردیف متفرقه «توسعه فناوری و کاربردهای فضایی» و «هزینه فعالیت‌های فضایی» با مجموع رقم ۱۱,۵۰۰ میلیارد ریال از ذیل سازمان فضایی ایران به ذیل اعتبارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منتقل شده است. همچنین بخشی از ردیف متفرقه «تأمین، توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها و خدمات فضایی» به مبلغ ۱,۲۰۰ میلیارد ریال از ذیل وزارتخانه به ذیل سازمان انتقال یافته است.

۲-۴- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات (بخش فضایی)

در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بر خلاف سال‌های گذشته، ردیف بودجه مشخصی از اعتبارات عمومی در حوزه فضایی در پیوست کلان مشاهده نشده، هر چند گفتنی است که این ردیف مستتر است و سابقاً در پیوست جداول تکمیلی اعتبارات دستگاه‌های تابعه بر حسب برنامه اجرایی قابل احصا بوده است. از این رو، ردیف اعتبارات بخش فضایی این وزارتخانه به کمک حاصل جمع اعتبارات ردیف‌های متفرقه مندرج در جداول کلان به علاوه اعتبارات عمومی احصا شده از ردیف‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای مربوط به طرح‌های صنعت فضایی مندرج در پیوست یک استخراج شده است (جدول ۲).

جدول ۲. اعتبارات برنامه‌های وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در خصوص حوزه فضایی و سازمان فضایی ایران در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (میلیون ریال)

درصد رشد	قانون بودجه سال ۱۴۰۳			قانون بودجه سال ۱۴۰۲			شرح دستگاه، برنامه و فعالیت (پیوست کلان و پیوست یک)
	جمع	تملك‌دارایی	هزینه‌ای	جمع	تملك‌دارایی	هزینه‌ای	
۴۷	۴۷,۲۶۳,۸۳۹	۴۴,۶۶۳,۸۳۹	۲,۶۰۰,۰۰۰	۳۲,۲۲۴,۰۰۰	۳۰,۱۵۴,۰۰۰	۲,۰۷۰,۰۰۰	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات (بخش فضایی)
		۲۱,۵۰۰,۰۰۰	۲,۶۰۰,۰۰۰		۳۰,۰۹۴,۰۰۰	۲,۰۷۰,۰۰۰	ردیف متفرقه تأمین، توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها و خدمات فضایی (۷۳۰۰۰۰۱۱۴)
		۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	منتقل شده از ردیف‌های ذیل سازمان فضایی به وزارتخانه			ردیف متفرقه هزینه فعالیت‌های فضایی پیوست ماده واحده و جداول کلان (۷۳۰۰۰۰۱۲۰)
		۱۰,۵۰۰,۰۰۰	۰	منتقل شده از ردیف‌های ذیل سازمان فضایی به وزارتخانه			ردیف متفرقه توسعه فناوری و کاربردهای فضایی (۷۵۰۰۰۰۸۴) پیوست ماده واحده و جداول کلان
		۱۰,۹۸۸,۷۲۳	۰		۵۰,۰۰۰	۰	اعتبار عمومی احصا شده از ردیف توسعه فناوری و ساخت ماهواره‌های تحقیقاتی عملیاتی (۱۳۰۲۰۰۴۰۰۴)
		۶۷۵,۱۱۶	۰		۱۰,۰۰۰	۰	اعتبار عمومی احصا شده از ردیف ایجاد، توسعه و تجهیز زیرساخت‌های فضایی (۱۳۰۲۰۰۶۰۱۳)
-۸۰	۲,۳۹۶,۹۳۱	۱,۴۳۱,۷۹۵	۹۶۵,۱۳۶	۱۲,۲۳۶,۵۹۶	۱۱,۵۹۶,۰۰۰	۶۴۰,۵۹۶	سازمان فضایی ایران
		۲۴۰,۰۰۰	۵۲۲,۹۰۰		۱۱۰,۰۰۰	۲۷۰,۵۹۶	ردیف عمومی جدول ۷ (مجموع اعتبارات عمومی احصا شده از ردیف‌های تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات و تعمیرات اساسی و توسعه کاربردهای اطلاعات و خدمات ماهواره‌ای)
	انتقال یافته از سازمان به ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات				۱۰,۵۰۰,۰۰۰	۰	ردیف متفرقه توسعه فناوری و کاربردهای فضایی (۷۵۰۰۱۹) پیوست جداول کلان
		۰	۴۴۲,۲۳۶		۹۸۶,۰۰۰	۳۷۰,۰۰۰	ردیف متفرقه هزینه فعالیت‌های فضایی پیوست یک (۷۳۰۰۰۰۸۳)
		۱,۲۰۰,۰۰۰	۰	منتقل شده از ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات به سازمان			ردیف متفرقه تأمین، توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها و خدمات فضایی (۷۳۰۰۰۰۱۷۷)

مأخذ: همان.

گفتنی است مجموع اعتبارات کل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات اعم از اعتبارات وزارتخانه، سازمان فضایی و پژوهشگاه فضایی ایران در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رقم ۴۶,۷۵۴ میلیارد ریال بوده که این مقدار در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ با ۱۱ درصد افزایش، به رقم حدود ۵۲,۱۲۴ میلیارد ریال رسیده است.

۳-۲-۴. پژوهشگاه فضایی ایران

در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ برخلاف سنوات گذشته، طرح‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای پژوهشگاه فضایی ایران در پیوست یک، حذف و به ردیف‌های ذیل وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منتقل شده است.

۳-۴. سایر اعتبارات برنامه‌ای دستگاه‌های مرتبط با بخش فضایی

در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ ردیف فعالیت «احداث دانشکده هوافضا» ذیل دانشگاه صنعتی شریف ملاحظه شده که در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به رقم ۱۳۵ میلیارد ریال رسیده است. ردیف اعتباری «ستاد فناوری‌های فضایی و حمل‌ونقل پیشرفته» ذیل معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور به شماره طبقه‌بندی ۱۰۱۰۹۳ با اعتبار هزینه‌ای ۲,۱۷۸ میلیارد ریال نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ درج شده، این رقم در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به حدود ۲,۴۹۳ میلیارد ریال رسیده است (جدول ۳). البته شایان ذکر است اعتبارات این دو برنامه به علت قابل تفکیک نبودن سهم بخش فضایی از هوایی کشور، در بررسی جمع اعتبارات کل حوزه فضایی غیردفاعی لحاظ نشده است.

جدول ۳. اعتبارات برنامه‌ای ردیف‌های احداث دانشکده هوافضای دانشگاه شریف و ستاد فناوری‌های فضایی و حمل‌ونقل پیشرفته در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ (میلیون ریال)

درصد رشد	قانون سال ۱۴۰۲			قانون سال ۱۴۰۱			شرح دستگاه، برنامه و فعالیت
	جمع ۱۴۰۲	تملك‌دارایی	هزینه‌ای	جمع ۱۴۰۱	تملك‌دارایی	هزینه‌ای	
-۲۴	۱۳۵,۲۱۴	۱۳۵,۲۱۴	۰	۱۸۰,۰۳۵	۱۸۰,۰۳۵	۰	احداث دانشکده هوافضا دانشگاه شریف
۱۴	۲,۴۹۳,۵۹۲	۰	۲,۴۹۳,۵۹۲	۲,۱۷۸,۰۰۰	۰	۲,۱۷۸,۰۰۰	ستاد فناوری‌های فضایی و حمل‌ونقل پیشرفته

مأخذ: همان.

۵. نمای کلی درآمدهای بخش فضایی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

در این بخش سعی شده است وضعیت درآمدهای بخش هوافضا از بودجه عمومی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کشور بر اعم از درآمدهای دستگاه‌های مرتبط شامل پژوهشگاه‌ها، شرکت‌ها و سازمان‌های تابعه بررسی شود. در بررسی قانون بودجه و قوانین بودجه سنواتی، سه دستگاه مرتبط با بخش فضایی قابل احصا هستند که عبارتند از: پژوهشگاه فضایی ایران، سازمان فضایی ایران و پژوهشگاه هوافضا. مجموع درآمدهای حوزه فضایی کشور در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ بالغ بر ۲,۶۴۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده که این رقم نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۳ درصد افزایش داشته است. از این مقدار ۱,۴۴۰ میلیارد ریال متعلق به درآمدهای عمومی و ۱,۲۰۰ میلیارد ریال متعلق به درآمدهای اختصاصی است. در جدول ۴، سرجمع درآمد دستگاه‌های مرتبط با بخش هوافضا در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ مقایسه شده است.

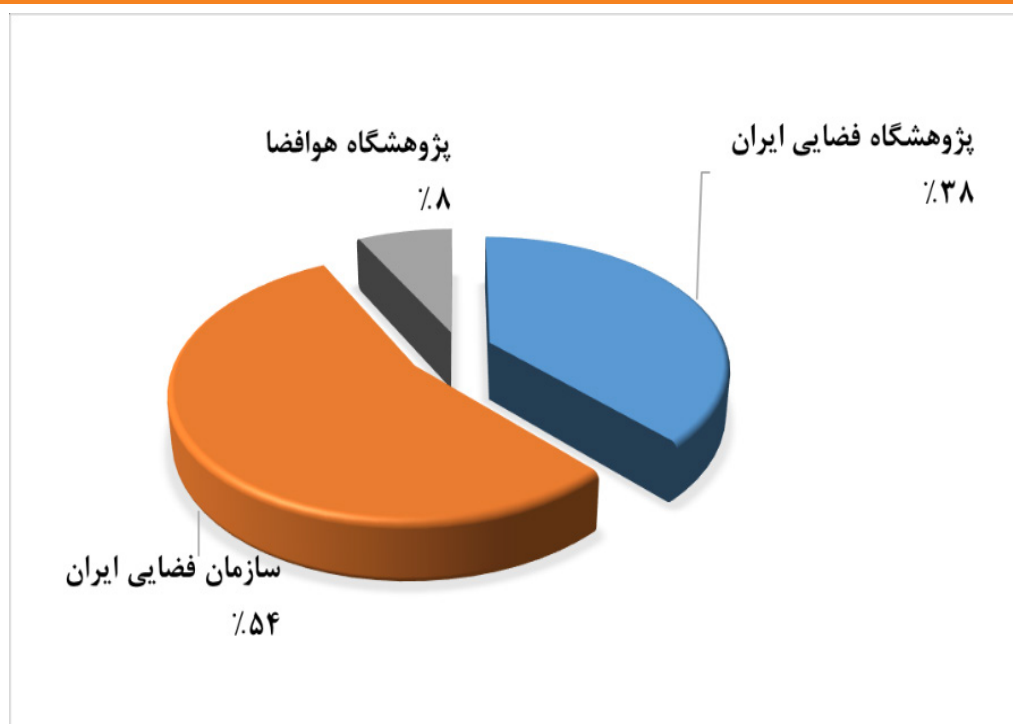
جدول ۴. درآمدهای دستگاه‌های مرتبط با بخش هوافضا در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و قانون بودجه سال ۱۴۰۲ بخش غیردفاعی (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	شرح دستگاه، برنامه و فعالیت	قانون سال ۱۴۰۱			قانون سال ۱۴۰۲		
		عمومی	اختصاصی	جمع ۱۴۰۱	عمومی	اختصاصی	جمع ۱۴۰۲
۱۱۳۵۸۶	پژوهشگاه فضایی ایران	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰
۱۴۹۲۰۰	سازمان فضایی ایران	۱,۳۷۰,۰۰۰	۰	۱,۳۷۰,۰۰۰	۱,۴۴۰,۰۰۰	۰	۱,۴۴۰,۰۰۰
۱۱۳۵۰۶	پژوهشگاه هوافضا	۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰
۳	مجموع درآمدهای حوزه فضایی	۱,۳۷۰,۰۰۰	۱,۲۰۰,۰۰۰	۲,۵۷۰,۰۰۰	۱,۴۴۰,۰۰۰	۱,۲۰۰,۰۰۰	۲,۶۴۰,۰۰۰

مأخذ: همان.

همچنین در شکل ۴، درصد سهم هریک از سه دستگاه از کل درآمدهای بخش فضایی نشان داده شده است.

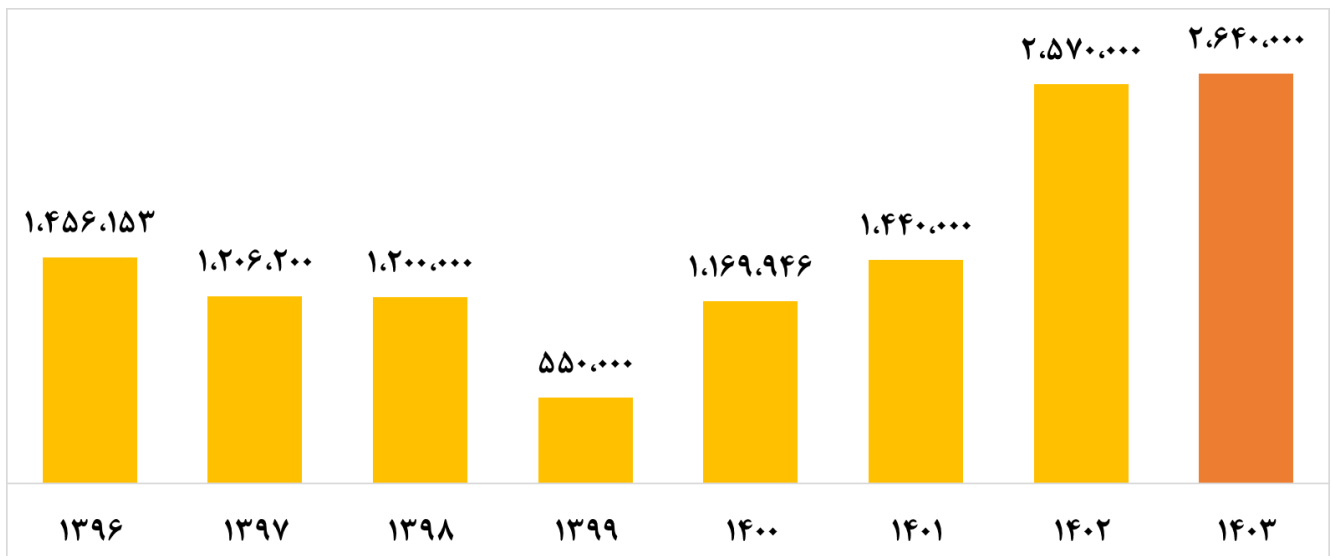
شکل ۴. نمودار درصد سهم هریک از دستگاه‌های مرتبط با بخش فضایی از محل کل درآمدها

مأخذ: همان.

در شکل ۵، مجموع کل درآمدهای پیش‌بینی شده در بخش فضایی کشور در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۹۶ و قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نمایش داده شده است. همان‌طور که روندها نشان می‌دهد، درآمدهای بخش فضایی غیردفاعی پس از یک دوره افت در سال ۱۳۹۹، مجدداً رشد کرده است. هرچند نظر به روند افزایشی سنواتی، انتظار می‌رود این مقدار در سال ۱۴۰۳ رشد بیشتری داشته باشد.

شکل ۵. نمودار در آمد کل حاصل از فعالیت‌های مرتبط با بخش فضایی از آغاز قانون برنامه ششم توسعه تاکنون (میلیون ریال)

مأخذ: همان.

۶. قانون بودجه سال ۱۴۰۳ از منظر برنامه هفتم پیشرفت

۶-۱. تبیین احکام برنامه هفتم از منظر ماهوی و بودجه‌ای

در بررسی احکام مواد مرتبط با حوزه هوافضای غیر دفاعی می‌توان ویژگی‌های ماهوی و اعتباری (بودجه‌ای) را در قالب برخی شاخص‌ها تبیین کرد و از این دو منظر میزان تحقق‌پذیر احکام را سنجید.

الف) ویژگی‌های ماهوی یک حکم به وظیفه دستگاه اجرایی در قبال یک حکم خاص می‌پردازد. به این معنا که هر حکم در محدوده وظایف اجرایی هر دستگاه، کار کردها و ویژگی‌های متفاوتی پیدا می‌کند. ویژگی‌های ماهوی را می‌توان در قالب چهار دسته تکالیف محوله، مجوزهای قانونی به دستگاه‌ها، قواعد لازم‌الاجرا و عناوین دسته‌بندی کرد:

۱. **عناوین:** دسته‌ای از احکام که به‌عنوان مقدمه ورود به احکام اصلی در قانون برنامه هفتم مطرح شده‌اند.

۲. **قواعد:** به احکامی گفته می‌شود که با اتکا به قوانین موجود و احکام دائمی جاری هستند.

۳. **تکالیف:** احکامی هستند که دستگاه اجرایی مکلف به اجرای آن است.

۴. **مجوزها:** اجازه‌ها، اختیارات و ظرفیت‌هایی که در اختیار دستگاه اجرایی قرار داده می‌شود تا در صورت لزوم از آنها برای تحقق قواعد و احکام استفاده کند.

ب) اعتبارات مورد نیاز برای اجرای احکام مورد بررسی قرار می‌گیرد. گفتنی است اعتبارات اندک که در قالب وظایف جاری و امور روزمره دستگاه‌ها صرف می‌شود منظور این تحقیق نیست. اعتبارات مختص اجرای احکام را می‌توان با توجه به شناخت اجزای قوانین و نوع عملیات پیش‌بینی شده در قالب حکم خاص تشخیص داد. در این پژوهش چهار قالب کلی در نظر گرفته شده است:

۱. **احکام کلی و بسیط:** این احکام به‌گونه‌ای است که به ظاهر تأکید بر یک وظیفه خاص دارد، اما محتوای مفهومی یا عملیاتی آن بسیار گسترده است (نظیر تقویت اقتصاد حمل‌ونقل هوایی، ترغیب سرمایه‌گذاری در بخش هوایی غیر نظامی یا اشتغال برای نیروهای تحصیل کرده). در این موارد نمی‌توان به‌طور دقیق در موضوع ارزیابی هزینه‌کرد اعتبارات حکم اظهار نظر کرد.

۲. **احکام مرتبط با به‌کارگیری منابع اعتباری:** این احکام مربوط به نحوه وصول منابع، تعریف منابع درآمدی جدید، نحوه استفاده از منابع صندوق، بانک‌ها، عوارض و غیره هستند که به‌طور کلی در قالب دو محتوای منابع واریز به خزانه عمومی و منابع خارج از خزانه عمومی قابل تفکیک هستند.

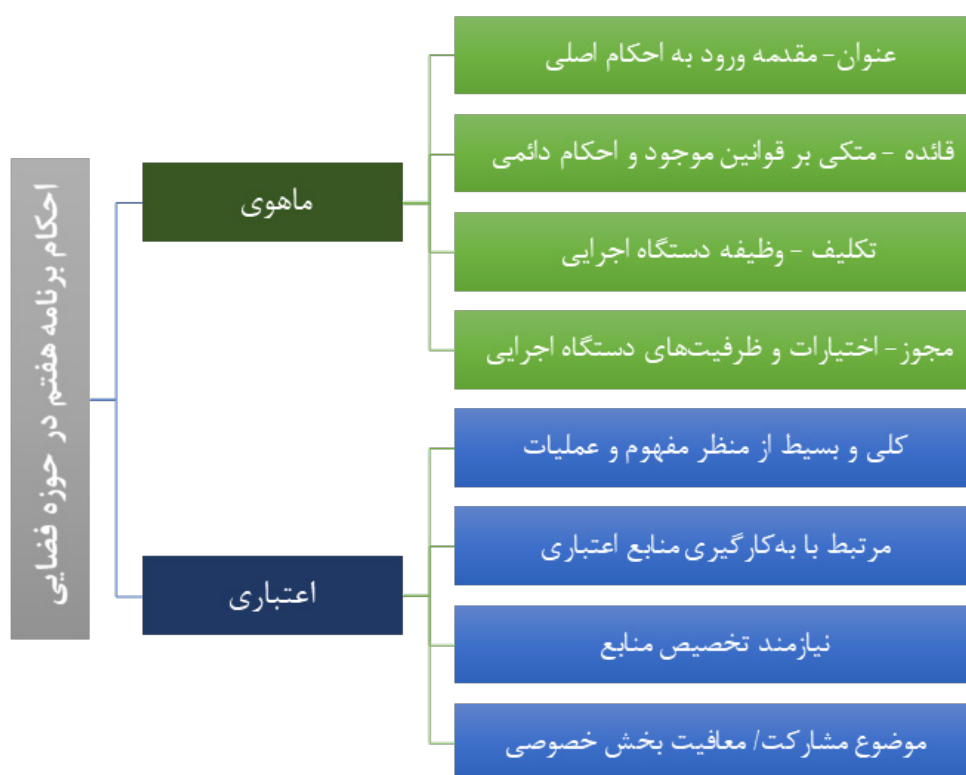

۳. احکام نیازمند تخصیص منابع: این احکام که در حوزه مدیریت بخش مصارف است، شامل وظایف و عملیات تخصصی دستگاه‌ها، تهیه و اجرای طرح‌های مطالعاتی، اعتبارات مورد نیاز از بودجه عمومی دولت و اعتبارات مشترک میان بودجه عمومی و سایر بخش‌هاست.

۴. احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی: این احکام شامل معافیت‌ها و مشارکت‌هاست و برای تحقق هر کدام از آنها از منظر وصول منابع یا هزینه کرد اعتبارات، شروطی اعم از سهم مصارف از منابع خاص، عدم دریافت یک منبع خاص از بعضی گروه‌ها و اقشار خاص یا هزینه کرد منابع دولتی به شرط مشارکت بخش خصوصی مدنظر بوده است.

در شکل ۶، نمایی از ویژگی‌های احکام برنامه هفتم در حوزه فضایی از نظر ماهوی و اعتبارات نشان داده شده که در ادامه در توصیف احکام مرتبط در جدول ۶، استفاده شده است.

شکل ۶. ویژگی‌های احکام برنامه هفتم در حوزه فضایی از نظر ماهوی و اعتباری

۲-۶. قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و همسویی با احکام بخش فضایی در برنامه هفتم پیشرفت

در احکام مواد (۴۸)، (۶۴) و (۶۷) قانون برنامه هفتم توسعه در بخش فضایی از منظر ویژگی‌های ماهوی و اعتباری موارد به صورت جدول ۵، ارائه شده است.

جدول ۵. مواد (۴۸)، (۶۴) و (۶۷) قانون برنامه هفتم توسعه در بخش فضایی از منظر ویژگی‌های ماهوی و اعتباری

ردیف	محور ماده / حکم	ماده / حکم	ویژگی ماهوی	ویژگی اعتباری
۱	هوشمندسازی و دستیابی به توانمندی تزریق ماهواره به مدارهای زمین‌آهنگ	۴۸ / الف	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۲	تکمیل ۶۰ درصدی پایگاه ملی پرتاب فضایی	۶۴، ۶۷	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع

ردیف	محور ماده / حکم	ماده / حکم	ویژگی ماهوی	ویژگی اعتباری
۳	تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو [مدار خورشید آهنگ]	۶۷، ۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۴	دستیابی به مدارهای عملیاتی (تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو و دستیابی حداقلی به مدار ۳۶۰۰۰ کیلومتری)	۶۷، ۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۵	راه‌اندازی مرکز جمع‌آوری و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین (کلاس ۱۰۰۰ کیلوگرم)	۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۶	تأمین و ساخت جمعاً ۳۰ فروند ماهواره تحقیقاتی و عملیاتی با اولویت شکل‌گیری منظومه‌های ماهواره‌ای (ارتقای توانمندی ساخت بومی ماهواره‌های سنجشی و مخابراتی)	۶۷، ۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۷	ایجاد ۲۵ بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده	۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع، احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی
۸	توسعه دسترسی خدمات مبتنی بر فناوری‌های فضایی برای کسب‌وکارها	۶۷	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع، احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی
۹	حفظ نقاط مداری کشور	۶۷	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۱۰	ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها	۶۷	دارای عنوان و تکلیف	احکام نیازمند تخصیص منابع
۱۱	پوشش خطرات سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در تأمین، توسعه فناوری و راه‌اندازی منظومه‌های ماهواره‌ای ارائه‌دهنده خدمات ارتباطی، سنجشی و اینترنتی	۶۷	دارای عنوان، تکلیف و مجوز	احکام مرتبط با به‌کارگیری منابع اعتباری، احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی
۱۲	رشد سالیانه ۸ درصدی اقتصاد فضایی کشور و ایجاد سازوکارهای مرتبط با آن	۶۷، ۶۴	دارای عنوان و تکلیف	احکام کلی و بسیط، احکام نیازمند تخصیص منابع، احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی
۱۳	مشارکت و سرمایه‌گذاری در سامانه‌های فضایی بین‌المللی به‌منظور تأمین نیازمندی‌های داخل کشور و کشورهای همسایه از قبیل کشورهای عضو بریکس و سازمان شانگهای، کشورهای اسلامی و کشورهای عضو جنبش عدم‌تعهد با رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی	۶۷	دارای عنوان، تکلیف و فایده	احکام نیازمند تخصیص منابع، احکام موضوع مشارکت / معافیت بخش خصوصی

مأخذ: قانون برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران [۳].

نظر به جدول فوق، باید گفت تمامی احکام قانون برنامه هفتم پیشرفت در حوزه فضایی هم ماهیت تکلیفی دارند و هم در بسیاری از احکام قابلیت پایش و ارزیابی وجود دارد. این امر خصوصاً در احکام مرتبط با نیازمندی به تخصیص منابع در قوانین بودجه‌ای سالیانه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

حال با توجه به سنجه عملکرد خروجی‌های اصلی دستگاه‌های سیاستگذار بخش فضایی بر مبنای برنامه هفتم پیشرفت مندرج در جدول شماره (۷-۲) پیوست جداول کلان قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و جایگاه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان‌های ذی‌ربط به‌عنوان دستگاه اصلی بخش فضایی موارد ذیل احصا شده است:

■ تکمیل پایگاه ملی پرتاب فضایی به سنجه ۲۷ درصد،

■ ایجاد بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده به سنجه ۱۱ کاربرد.

همچنین در پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ در بیان برخی عناوین مهم و اهداف کمی اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای در بازه زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۴۰۷ مواردی مشاهده شده است.^۱ هر چند نظر به بازه زمانی میان مدت مربوطه نمی‌توان به‌طور قطع بیان کرد که آیا این اهداف منطبق با احکام برنامه هفتم پیشرفت هستند یا خیر؟ همچنین مقادیر هدف کمی آنها نیز در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ قابل پیش‌بینی نیست؛ در جدول ۶ موارد فوق تجمیع شده است.

جدول ۶. برخی اهداف کمی اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان فضایی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

اهداف کمی (ذیل دستگاه متولی)	واحد هدف کمی	مقدار هدف کمی	انطباق با اهداف برنامه هفتم
مندرج در جدول شماره (۷-۲) پیوست جداول کلان قانون بودجه سال ۱۴۰۳			
تکمیل پایگاه ملی پرتاب فضایی (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	درصد پیشرفت	۲۷	[منطبق با مواد ۶۴ و ۶۷] حکم تکمیل ۶۰ درصدی پایگاه ملی پرتاب فضایی
ایجاد بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	کاربرد	۱۱	[منطبق با ماده ۶۴] حکم ایجاد ۲۵ بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده
مندرج در پیوست ۱ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تعریف شده در بازه زمانی ۱۴۰۷ - ۱۳۸۴			
ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی (سازمان فضایی ایران)	مورد	۵	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها
ایجاد سیستم‌های پایش (سازمان فضایی ایران)	سیستم	۱۰	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها
بستر سازی فرهنگی (سازمان فضایی ایران)	مورد	۵	[همسو با ماده (۶۷)] حکم توسعه دسترسی خدمات مبتنی بر فناوری‌های فضایی برای کسب‌وکارها
تأمین تصاویر ماهواره‌ای (سازمان فضایی ایران)	قرارداد	۱	[همسو با ماده (۶۷)] توسعه دسترسی خدمات مبتنی بر فناوری‌های فضایی برای کسب‌وکارها
بهسازی و توسعه ایستگاه‌های زمینی اخذ اطلاعات ماهواره‌ای (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	ایستگاه	۱	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها

۱. طرح‌هایی خارج از اهداف اصلی نظیر تعمیرات اساسی، تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات مورد ملاحظه قرار نگرفته است.

اهداف کمی (ذیل دستگاه متولی)	واحد هدف کمی	مقدار هدف کمی	انطباق با اهداف برنامه هفتم
تأسیس آزمایشگاه ملی فضایی (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	آزمایشگاه	۱	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها
مشارکت در ساخت، پرتاب و بهره‌برداری از ماهواره (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	ماهواره	۹	[همسو با مواد (۶۴ و ۶۷)] حکم تأمین و ساخت جمعاً ۳۰ فروند ماهواره تحقیقاتی و عملیاتی... [همسو با ماده (۶۷)] حکم مشارکت و سرمایه‌گذاری در سامانه‌های فضایی بین‌المللی...
مرکز جمعیت و آزمون ماهواره (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	تعداد	۳	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها [همسو با ماده (۶۴)] حکم راه‌اندازی مرکز جمعیت و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین
ایستگاه‌های زمینی (وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)	تعداد	۶	[همسو با ماده (۶۷)] حکم ایجاد و توسعه زیرساخت‌های تست و آزمون سامانه‌های ماهواره‌ای و ماهواره‌برها

مأخذ: پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ [۱].

نظر به موارد مطروحه در موضوع پیروی احکام بودجه‌ای از منظر قانون برنامه هفتم پیشرفت موارد زیر قابل بیان است:

■ در جدول شماره (۷-۲) پیوست جدول کلان قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تنها به احکام «تکمیل پایگاه ملی پرتاب فضایی» و «ایجاد بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده» اکتفا شده و مشخص نشده است ردیف‌های ۳ تا ۶ جدول ۶، اعم از تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو، دستیابی به مدار ژئو، راه‌اندازی مرکز جمعیت و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین، تأمین و ساخت ماهواره‌های تحقیقاتی و منظومه‌های ماهواره‌ای در پایان سال به چه میزان پیش‌بینی شده‌اند.

■ نظر به حذف ردیف‌های فعالیت‌های ذیل اعتبارات برنامه‌ای، میزان هزینه‌کرد اعتبارات در جهت تطبیق با احکام مندرج در برنامه هفتم پیشرفت ابهام دارد.

۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در بررسی مجموع اعتبارات برنامه‌ای بخش فضایی کشور در بخش غیردفاعی باید گفت این حوزه در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد ۱۲ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۴۷,۴۸۲ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۵۳,۰۷۶ میلیارد ریال رسیده و حدود ۰/۲۱ درصد از مجموع اعتبارات عمومی کل کشور را به خود اختصاص داده است. از مجموع این اعتبارات، رقم ۶,۷۵۵ میلیارد ریال مجموع اعتبارات هزینه‌ای و ۴۶,۳۲۰ میلیارد ریال مجموع اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای است. به‌رغم افزایش حدود ۱۲ درصدی این اعتبارات، مقادیر رشد متناسب با نرخ و نوسانات ارزی نبوده است و با توجه به قوانین بالادستی، خصوصاً احکام برنامه هفتم پیشرفت، اجرای کامل آنها به تأمین مالی قابل توجهی نیاز دارد. همچنین مجموع درآمدهای بخش فضایی غیردفاعی کشور در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد ۳ درصدی داشته و از مجموع رقم حدود ۲,۵۷۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ به رقم حدود ۲,۶۴۰ میلیارد ریال در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رسیده است.

هرچند از آغاز دولت سیزدهم اعتبارات بخش فضایی کشور رشد چشمگیری داشته و به‌نظر می‌رسد عزم دولت‌های سیزدهم و چهاردهم جهت شتاب‌بخشی به توسعه روند صنعت فضایی کشور همچنان ادامه‌دار است، اما روند کاهشی در سهم اعتبارات این حوزه مشاهده می‌شود به‌طوری‌که از سهم ۰/۳۲ درصدی از بودجه عمومی کشور در سال ۱۴۰۱ به ۰/۲۱ درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

در حوزه اعتبارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، مجموع اعتبارات این دستگاه اعم از اعتبارات وزارتخانه، سازمان فضایی ایران و پژوهشگاه فضایی ایران در قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رقم ۴۶,۷۵۴ میلیارد ریال بوده که این مقدار در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ با ۱۱ درصد افزایش، به رقم حدود ۵۲,۱۲۴ میلیارد ریال رسیده است. گفتنی است نظر به انتقال ۱۱,۵۰۰ میلیارد ریال از اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای سازمان فضایی به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، شاهد رشد ۴۷ درصدی اعتبارات این وزارتخانه در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ هستیم که حدود ۷۴ درصد آن نیز شامل اعتبارات متفرقه است.

همچنین تطبیق اهداف کمی برنامه هفتم پیشرفت با اهداف کمی بودجه سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد تنها دو هدف از اهداف مندرج در برنامه هفتم در دستور کار بودجه سال ۱۴۰۳ قرار گرفته که عبارتند از:

■ تکمیل پایگاه ملی پرتاب فضایی به سنج ۲۷ درصد،

■ ایجاد بستر ارائه خدمات کاربردی فضاپایه با ارزش افزوده به سنج ۱۱ کاربرد.

در مورد سایر اهداف همچون «تثبیت قابلیت دستیابی به مدار لئو»، «دستیابی به مدار ژئو»، «راه‌اندازی مرکز تجمیع و آزمون ملی سامانه‌های ماهواره‌ای نیمه‌سنگین» و «تأمین و ساخت ماهواره‌های تحقیقاتی و منظومه‌های ماهواره‌ای» پیش‌بینی اعتبار ملاحظه نشد.

از آنجا که به علت حذف ردیف فعالیت‌های ذیل اعتبارات برنامه‌ای، میزان هزینه کرد اعتبارات در جهت تطبیق با احکام مندرج در برنامه هفتم پیشرفت ابهام دارد، لذا پیشنهاد می‌شود دولت تا حد ممکن شفاف کردن هزینه کرد اعتبارات و برنامه‌ها را ذیل جداول بودجه سنواتی و یا در قالب پیوست‌های تکمیلی مدنظر قرار داده و در اختیار مجلس شورای اسلامی قرار دهد و همچنین در لویایح بودجه سال آتی، رویکردهای بودجه‌ای را با احکام مندرج در ماده (۶۴) قانون برنامه هفتم پیشرفت همسو کند.

منابع و مآخذ

[۱] قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور.

[۲] قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.

[۳] قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران.

[۴] فلاحی، شیما و علی، اعظمی (۱۳۹۴). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور ۲۵. بخش هوافضا. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۲۳ (۱۱) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_6234.html.

[۵] فلاحی، شیما و علی، اعظمی (۱۳۹۵). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور ۱۶. بخش هوافضا. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۲۴ (۹) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_6655.html.

[۶] اعظمی، علی (۱۳۹۶). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۱۹. بخش هوافضا. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۲۵ (۱۰) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_7090.html.

[۷] اعظمی، علی (۱۳۹۸). بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور ۴۵. بخش هوافضا. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۲۷ (۱۰) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_8024.html.

[۸] اعظمی، علی (۱۴۰۰). بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور ۳۸. بخش هوافضا غیردفاعی. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۲۹ (۱۰) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_8964.html.

[۹] اعظمی، علی (۱۴۰۱). بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۴۶): بخش هوافضا غیردفاعی. ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ۳۰ (۱۰) قابل دسترسی در: https://report.mrc.ir/article_9251.html.

گزیده سیاستی

اعتبارات برنامه‌ای بخش فضایی غیردفاعی کشور در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ رشد ۱۲ درصدی داشته است. در این قانون اهداف کمی برنامه هفتم پیشرفت به‌طور کامل ملاحظه نشده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir